

Školski udžbenici – pomoć u nastavi ili roba sa greškom

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIC

Prošle nedelje, Nacionalni prosvetni savet objavio je pravilnik o standardima kvaliteta udžbenika. Objavljivanju pravilnika prethodila je rasprava između tri strane u ovoj priči: Nacionalnog prosvetnog saveta, privatnih izdavača i Zavoda za unapređenje obrazovanja i vaspitanja, koji je uradio prvu verziju pravilnika. Ministar prosvete najavljuje da bi od naredne godine učenici drugog razreda mogli da dobijaju besplatne udžbenike, baš kao što sada prvaci ne plaćaju školske knjige. Istovremeno, gradonačelnik Beograda Dragan Đilas i gradski Sekretarijat za obrazovanje pokreću inicijativu da u dogledno vreme besplatne knjige dobiju i učenici petog razreda koji idu u školu na teritoriji Beograda.

Od demokratskih reformi naovamo, školski udžbenici jedna su od glavnih tema u reformi prosvete. Inoviranjem ove oblasti, od 2002. godine naovamo, otvorilo se čitavo novo tržište, pa Srbija danas ima 27 izdavača udžbenika, po čemu je rekorder u regionu, a i šire. Zbog toga u ovom broju "Obrazovanja za XXI vek" otvaramo temu o školskim udžbenicima kojom ćemo se baviti i u narednim brojevima. Za sada, donosimo čitaocima, pored opštih informacija o tržištu udžbenika i njihovom kvalitetu, kratak pregled inovacija u nastavi književnosti, tačnije, bavimo se sadržajem čitanki i sadržajem obavezne školske lektire za osnovce.

INTERVJU: VESNA FILA, POMOĆNICA MINISTRA PROSVETE
ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA I MEĐUNARODNU SARADNJU

Izgovor za ulazak u učionicu

“Ma koliko da je kvalitetan udžbenik neophodan i važan, kada pratite istoriju obrazovanja uvek se govorilo ‘imao sam dobrog učitelja’, a nikada ‘imao sam dobar udžbenik’”

U septembru prošle godine na snagu je stupio Zakon u udžbenicima kojim se, i formalno, otvorio prostor za tržište izdavača. Od raspada SFRJ u Srbiji je postojao samo jedan izdavač, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Kako su pravljene novi nastavni planovi i programi za osnovne škole, počev od 2002, postepeno su pravilnicima uvedeni novi izdavači. Konačno, došlo je dotle da se tržište moralo regulisati zakonom. Da bi se on dosledno primenio, bilo je potrebno doneti i nekoliko podzakonskih akata, među kojima su najvažniji pravilnici za izdavanje dozvola za rad izdavača i za utvrđivanje standarda kvaliteta udžbenika. Uz velike napore i polemike, nedavno je i on ugledao svetlost dana. “Svaki izdavač sada mora da bude upoznat sa tim šta znači kvalitetan udžbenik. Procedura je sledeća: izdavači koji imaju licence nama šalju rukopise. Mi ih prosleđujemo Zavodu za unapređenje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV) koji donosi svoje mišljenje na osnovu standarda kvaliteta udžbenika. Potom to dolazi do Nacionalnog prosvetnog saveta (NPS) koji ih onda predlaže ministru za odobravanje ili neodobravanje. Sve je to zakonom definisano i nadam se da će od sledeće godine to biti automatska procedura koja neće praviti problem ni izdavačima ni nama”, objašnjava Vesna Fila, pomoćnica ministra prosvete.

“VREME”: Donošenje pravilnika kojim se regulišu standardi za kvalitet udžbenika pratilo je brojne polemike. Kakav je stav Ministarstva povodom toga?

VESNA FILA: Mi kao Ministarstvo ne možemo da utičemo na mišljenje i rad ZUOV-a i NPS-a. Po Zakonu, tamo su stručnjaci koji su kompetentni i koji rade svoj posao. NPS je doneo pravilnik za određivanje kvaliteta

udžbenika i on je u proceduri objavljivanja. Znače, na svaki dokument uvek može da se stavi primedba od strane jedne ili druge struje u stručnoj javnosti. Ali kako su Latini govorili *dura lex sed lex* – bolje i težak zakon nego bez zakona. Prema tome, mi smo vrlo srećni što ćemo imati pravilnik. Čekali smo na njega decenijama. Pravilnik se uvek može promeniti, nije on Sveto pismo. Ukoliko se vidi da nešto ne funkcioniše, ta odredba se može promeniti.

Kolika je sloboda privatnih izdavača kada je u pitanju sadržaj udžbenika?

Nastavni plan i program propisuju broj časova i ono što udžbenik obavezno mora da sadrži. Postoji i deo koji je slobodan izbor izdavača, s tim što i nastavni program može da se prilagođava u hodu. Određeni segmenti mogu da se izmene, a da se udžbenička literatura značajno ne menja.

Moguće je da se i ona promeni, ali to često nije neophodno.

Zakonom je predviđeno i izdavanje dozvola za rad privatnih izdavača. Kako teče taj proces?

Pre mesec dana objavili smo pravilnik za izdavanje dozvola za rad izdavača. Oni su sada poslali traženu dokumentaciju. Oformljena je

i komisija koju čine zaposleni u Ministarstvu prosvete, iz svih sektora, i ona vodi računa da svi izdavači imaju podjednake uslove za dobijanje dozvola za rad – licenci. Izdavači su obavešteni šta im nedostaje od dokumenata i to je otprilike proces koji se sada odvija. Do sada se prijavilo desetak izdavačkih kuća.

Kada to bude gotovo, predložićemo izdavačke kuće koje ispunjavaju uslove. Potom će one dobiti licencu sa likom Dositeja Obradovića koja će im biti dozvola za štampanje udžbenika. Izdavači mogu da konkurišu za tri vrste licence: za opštu, za pojedine oblasti i nivoe i samo za određeni udžbenički komplet. Rok za pokretanje procedure je do prvog septembra.

Ranije smo imali jednog, državnog izdavača, sada će ih biti više od deset. Koliko to doprinosi kvalitetu udžbenika i kakvo iskustvo imaju druge zemlje?

Iskustva su različita i ne postoji jedinstven recept. Imate zakone koji prate strategiju obrazovanja u svakoj državi. Ako je veća centralizacija obrazovanja, onda je i manje izdavačkih kuća, i obrnuto.

Pre nego što smo uopšte počeli da radimo na zakonu, formirana je radna grupa. Ona je bila sastavljena od članova udruženja privatnih izdavača, predstavnika Zavoda za izdavanje udžbenika i drugih stručnjaka. Mi smo tada radili komparativnu analizu udžbenika u mnogim zemljama. Zajednički imenitelj ne

Rešenje za neprofitabilne udžbenike

“U svim zemljama postoje takozvani niskotiražni udžbenici koji su namenjeni određenom, manjem broju učenika. U pitanju su udžbenici na jezicima nacionalnih manjina, oni koje koriste deca sa teškoćama u razvoju, kao i knjige za srednjoškolce koji su u srednjim stručnim školama i imaju predmete koji se izučavaju isključivo u toj školi. Oni predstavljaju veliku investiciju za izdavaštvo, a tiraž je mali, što nije isplativo. Do sada je ove udžbenike štampalo državno, javno preduzeće. Sada bi, u predlogu zakona koji je dostavila radna grupa, svaki izdavač u odnosu na svoj tiraž, uplaćivao na jedan račun određenu sumu novca koja bi bila upotrebljena za štampanje ovih udžbenika. Naravno, njih će moći da štampaju kako javno preduzeće tako i privatni izdavači. To će se tek od 2010/11. pokazati kao efekat, jer ćemo tada znati tačan tiraž svake izdavačke kuće.”

LJUDSKI FAKTOR JE OSNOVA: Vesna Filipović

postoji, postoji samo vrlo čvrsta pozicija da je štampanje udžbenika ozbiljan državni posao. Znači da čak i oni izdavači koji su potpuno privatni moraju poštovati neke zakone i koncepciju obrazovanja te države.

Gde je tu Srbija?

Mi smo uradili vrlo veliku stvar i mislim da idemo dobrim putem. Ja sam optimista. Ljudi su ovde skloni preterivanju u jednom ili drugom pravcu. Ako nešto ne valja u jednoj školi ili ako je nešto dobro, mi to odmah generalizujemo. Postoji jedna realna dimenzija koja nam daje za pravo da zaključimo da se obrazovanje kreće napred i da se reformski proces ostvaruje, negde vidljivije, negde manje vidljivo. Ali jedno je sigurno – ne stojimo u mestu.

Kada ste pravili tu analizu, do kakvog zaključka ste došli kada je reč o tržištu udžbenika u svetu? Iako su koncepcije obrazovanja različite, da li postoji neki trend u oblasti izdavaštva udžbenika?

>> UDŽBENIK JE DOPUNSKO, POMOĆNO SREDSTVO. DAROVITI NASTAVNICI IZNAĆI ĆE REŠENJE ČAK I AKO IM UDŽBENIK U NEKOM TRENUTKU NIJE DOSTUPAN

školama. Praktično, informativna tehnologija ulazi svuda pa prirodno i u obrazovanje, koje je strateški cilj XXI veka. Obrazovanje se prilagođava ekonomskom razvoju države. Savet Evrope se bavi razvojem obrazovanja kroz strategiju za ekonomski boljitak i kroz velike edukacije nastavnika.

Kakva je, u okolnostima snažnog ulaska informativne tehnologije u sve nivo obrazovanja, uloga nastavnika?

Uloga nastavnika se stalno pomera. Ali postoji jedna linija koja se kreće od toga da li je nastavnik najvažniji u učionici kao što je

Da, kada govorimo o razvijenim državama, izdavači masovno prelaze na elektronsko tržište. I oni koji sada idu ka ekonomskom bumu, kao što je slučaj u Kini i Indiji, sve više prelaze na elektronsku formu. U Francuskoj, na primer, koja je tu daleko odmakla, imate pametne table i elektronske udžbenike u mnogim

nekada bilo ili obrnuto, da je subjekat učenik, kao što smo postavili u reformi. I njegova uloga se kreće u tim okvirima. Pitanje je gde je nastavnik, recimo, u učenju na daljinu, osim u vidu kontrolora.

I šta je onda važnije, dobar udžbenik ili dobar nastavnik?

Kada pratite istoriju obrazovanja, uvek se govorilo “imao sam dobrog učitelja”, a ne “imao sam dobar udžbenik”. To je postulat koji traje vekovima. Niko ne priča: to je bio jedan sjajan udžbenik. Udžbenik je dopunsko, pomoćno sredstvo. Osnova je čovek, ljudski faktor. I to je ono zbog čega se obrazovanje danas, govorimo na jednom svetskom nivou, u okviru Ujedinjenih nacija ili Saveta Evrope, stalno fokusira na nastavnika koji treba da prenese neka znanja, veštine i stavove mladoj generaciji. Udžbenik nije preslikavanje nastavnog programa, već pomoć da se on savlada. Jedan francuski metodičar je govorio da je udžbenik samo izgovor, opravdanje za ulazak u učionicu. Ali daroviti nastavnici, koji vole svoj posao, što je neophodan preduslov, iznaći će rešenje čak i ako im udžbenik u nekom trenutku nije dostupan.

×
JELENA JORGAČEVIĆ

UDŽBENICI U NEKOLIKO SLIKA

SKUPO, BESPLATNO I SA GREŠKAMA

Brojke

Osnovne škole u Srbiji pohađa 606.991 osnovac.

U specijalnim školama ima 8690 učenika.

Udžbenike izdaje 27 izdavačkih kuća u Srbiji. (Poređenja radi, u SAD postoji samo jedan ovlašćeni izdavač, u Sloveniji takođe jedan, a u Hrvatskoj tri.)

Komplet udžbenika za jednu školsku godinu košta između 5000 i 10.000 dinara (podatak iz 2009. godine).

Jedan udžbenik u maloprodaji košta između 120 i 1000 dinara.

Za izradu jednog udžbenika potrebno je oko 10.000 evra.

Da bi bio napravljen jedan udžbenik, potrebno je oko godinu i po dana i tim od oko 10 stručnjaka.

(Izvor: "Politika")

Besplatno

Od početka prošle školske godine prvaci dobijaju besplatne udžbenike. Ministarstvo prosvete je u februaru 2009. pokrenulo projekat besplatnih udžbenika u osnovnim školama u Srbiji, za školsku 2009/2010. godinu, pa roditelji budućih đaka prvaka ne naručuju niti kupuju komplete udžbenika za prvi razred. U cilju realizacije projekta osnovana je komisija za besplatne udžbenike koju čine predstavnici učitelja, izdavača, Nacionalnog prosvetnog saveta, školskih uprava i Pokrajine Vojvodine.

Naredne školske godine, osim prvaka besplatne udžbenike dobiće i učenici drugog razreda osnovnih škola u Srbiji, najavio je u februaru ministar prosvete Žarko Obradović, prilikom obilaska obrazovnih ustanova u negotinskom kraju.

Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas izjavio je 4. marta da gradski Sekretarijat za obrazovanje radi na sagledavanju troškova koji su neophodni da i đaci koji polaze u peti razred osnovne škole dobiju besplatne udžbenike. "Nastojaćemo da besplatno damo sve knjige ili deo udžbenika za peti razred", rekao je Đilas, ali nije mogao da precizira kada će ova ideja biti realizovana.

Standardi

Zakon o udžbenicima stupio je na snagu u septembru 2009. godine. Međutim, pojedini podzakonski akti i pravilnici još nisu usvojeni. Jedan od njih je i pravilnik koji reguliše standarde kvaliteta udžbenika, koji je trenutno u proceduri objavljivanja. Krajem januara, članovi Nacionalnog prosvetnog saveta (NPS) vratili su na doradu predlog standarda kvaliteta udžbenika koji je pripremio Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja. Pojedini članovi NPS-a smatrali su da bi najbolje rešenje bilo da se uz određene korekcije prihvati ovaj dokument, s tim da se važenje ovih standarda oroči na godinu dana i da se formira komisija koja će pratiti i procenjivati kvalitet udžbenika. Prenosimo delove Predloga standarda kvaliteta udžbenika sa korekcijama koje je uneo Nacionalni prosvetni savet.

- 1) sadržaj udžbenika: usklađenost sa nastavnim planom i programom, količina informacija prilagođena uzrastu, aktuelnost i savremenost podataka koji su potvrđeni naučnim teorijama i na pravi način reprezentuju prirodu znanja određene nauke
- 2) pedagoško-psihološki zahtevi: udžbenik je primeren uzrastu i podstiče razvoj i razumevanje; sadržaj je u vezi sa svakodnevicom i podrazumeva posebne zahteve za darovite učenike
- 3) didaktičko-metodički zahtevi: jasna i pregledna struktura, dobra organizacija udžbenika, jasno poštovanje metodičkih principa, didaktička oblikovanost
- 4) jezički zahtevi: odgovarajući i funkcionalan jezik
- 5) etički i vaspitni zahtevi: sistem vrednosti koji odgovara ciljevima obrazovanja i vaspitanja, afirmiše demokratiju i ljudska prava i poštuje rodnu ravnopravnost
- 6) grafičko-likovni zahtevi: ilustracija prati tekst
- 7) tehnička opremljenost

Mane i greške

Iako pedagozi tvrde da sedmogodišnjaci ne mogu da razumeju rečenicu dužu od sedam reči, udžbenik za veronauku za prvi razred osnovne škole, čiji je autor episkop braničevski Ignjati-je Midić, sadrži rečenicu od čak 56 reči. Prosečna dužina rečenice u istom udžbeniku je između 16 i 24 reči. Stručnjaci upozoravaju da svaka knjiga koja ima više od 50 strana predstavlja problem za učenike prvog razreda i može da uplaši dete. Većina udžbenika za prvi razred osnovne škole ima oko 75 strana.

Ozbiljan problem su lekcije prenatrpane nepoznatim rečima, a nije redak slučaj da u jednoj rečenici ima i po tridesetak novih, teških pojmova. Prosvetni radnici kažu da materijalne greške u udžbenicima nisu nikakva retkost, naročito kada je reč o knjigama i priručnicima za časove matematike. Razne nelogičnosti i besmislice se, valjda, podrazumevaju, a neke od njih, koje su se već povlačile po medijima, prenosimo:

Istorija (VII razred): "Posledice konzulstva manifestovale su se u građanskom zakonu koji je bio jevanđelje poretka."

Arheologija (objašnjenje pojma) – na jednom mestu "nauka o starinama", a na drugoj strani (u istom udžbeniku) "nauka koja izučava materijalne izvore".

Matrijarhat (objašnjenje pojma): "Deca se računaju po majci."

Prašuma (objašnjenje pojma): "Gusta neprohodna šuma u kojoj žive lavovi." (Lavovi, inače, žive u savanama.)

MITSKO BIČE BEZ OBJAŠNENJA: Vile Eni Libović

Vila (objašnjenje pojma): mitsko biće. (Nepoznati pojmovi se objašnjavaju drugim nepoznatim pojmovima.)

Zadatak za učenike II razreda: "Organizuj u svojoj zgradi ogranak Crvenog krsta." (Nerealan zahtev za osmogodišnjaka.)

Zbirka narodne književnosti za I razred osnovne škole, poslovice: "Ako čovek ne može biti lep i bogat kao što bi hteo, može biti dobar i pošten."

Koliko nepravilnosti i grešaka sadrže srpski udžbenici, nije poznato, ali primer iz susedne Republike Srpske ilustruje na šta sve može da naiđe onaj ko pokuša da sprovede takvo istraživanje. Na samo 15 strana udžbenika Poznavanje prirode i društva za treći razred osnovne škole, koji je analizirala asistentkinja na Filozofskom fakultetu Ivana Zečević, ima obilje grešaka. Uz pomoć lektora, od 150 rečenica u 101 su pronađene greške. Utvrđeno je 46 pravopisnih grešaka, 45 štamparskih (u knjizi se javljaju neka slova koja i ne postoje u srpskom jeziku), deset gramatičkih i četiri materijalne greške. Kao najsjajiniji biseri u udžbenicima iz kojih uče đaci u Republici Srpskoj, izdvajaju se tvrdnje da je "globus okrugla stvar na plakaru" ili da je "poštenje najčešći uzrok siromaštva" (što možda i nije neistinita tvrdnja).

Umesto Nikoletine – vozi, Miško

Istraživanja pokazuju da svaki sedmi učenik koji završi osnovnu školu ne pročita nijednu knjigu koja je prema planu i programu obavezna, dok je u srednjim školama situacija još gora

INOVACIJA OBAVEZNE ŠKOLSKE lektire započeta je u osnovnoškolskom sistemu pre gotovo sedam godina. Kako kažu nadležni, cilj reforme je da podstakne učenike da više čitaju. Da je tako nešto neophodno, pokazuje istraživanje “O krizi čitanja u osnovnim školama” profesorke Marine Tokin i Dragoslave Žutić iz 2009. i Veljka Brborića iz 2007. godine, koje je pokazalo da “deca čitaju”, ali ne toliko obaveznu školsku literaturu, koliko savremene popularne knjige. Ista istraživanja pokazala su da svaki sedmi učenik koji završi osnovnu školu ne pročita nijednu knjigu koju je prema planu i programu trebalo da pročita.

Dela kao što su *Prve brazde* Milovana Glišića, *Doživljaji Nikoletine Bursaća* Branka Ćopića, *Čiča Jordan* Stevana Sremca nisu više na spisku obavezne lektire za osmi razred. Nedavno usvojeni reformisani nastavni plan i program za osmi razred predviđa da đaci na časovima književnosti analiziraju dela kao što su *Ko to tamo peva* Dušana Kovačevića, *Predeo slikan čajem* Milorada Pavića, *Noć i magla* Danila Kiša... Promene spiska obavezne lektire za osmake urađene su u skladu sa započetim reformama osnovnog obrazovanja, kojima su prethodnih godina inovirani programi od prvog do sedmog razreda. Budući osmaci moraću da pročitaju jedan sonet

NOVO: “Ko to tamo peva” u lektiri

iz *Kanconijera* Frančeska Petrarke, što su generacije pre njih obrađivale u srednjoj školi. Na spisku je i Rilke s *Ljubavnom pesmom*, zatim Desanka Maksimović s “Prolećnom pesmom”, Miloš Crnjanski i *Lament nad Beogradom*, *Romeo i Julija* Vilijama Šekspira.

Nastavnicima i učenicima je data mogućnost da od 11 dela koja su u dopunskom izboru odaberu najmanje tri, a najviše pet koja će obraditi. Na spisku su *Zlatno runo* Borislava Pekića, *Lovac u žitu* Dž.D. Selindžera, zatim *Ko to tamo peva* Dušana Kovačevića, *Predeo slikan čajem* Milorada Pavića. Slično je i sa naučnopopularnim delima. Od osam predloženih, nastavnici i učenici moraju da obrade najmanje tri. Naravno, mogu da obrade i dela koja nisu na spisku, ali je važno da ona imaju naučnu vrednost i da su primerena uzrastu.

Među naslovima za osmake nisu više *Prva brazda* Milovana Glišića, *Čiča Jordan* Stevana Sremca, *Doživljaji Nikoletine Bursaća* Branka Ćopića, *Agovanje* Ivana Mažuranića, *Jama* Ivana Gorana Kovačića. Jesenjinova pesma *Keruša* zamenjena je njegovom pesmom *Pismo majci*.

Naredna generacija osmaka biće prva koja će lektiru čitati po novom planu. Reč je o generaciji koja ove godine čita po novom planu za sedmi razred, usvojenom prošle godine. *Plava grobnica* Milutina Bojića, *Biserne oči* Sime Pandurovića, *Pesnik i mesec* Dobrice Erića, *Plavi čuperak* Mike Antića, Egziperijev *Mali princ* samo su neka od dela koja sad čitaju sedmci.

Iako je bilo reči o tome da bi se na spisku dopunske (neobavezne) lektire mogle naći i popularne knjige poput *Harija Potera* Dž.K. Rouling i *Gospodara prstenova* Dž.R. Tolkina, njih nema na spisku koji je preporučilo Ministarstvo prosvete. Ipak, nastavnici mogu da uključe i ova dela, ako to žele.

Sedmci će od ove godine čitati dela *Manasija* Vaska Pope, *Vetar* Ivana Lalića, *Svetogorski dani i noći* Miodraga Pavlovića, *Voleo sam vas* Puškina, *Strepnja* Desanke Maksimović. Među novim naslovima u lektiri su i narodna pesma *Dioba Jakšića*, pripovetka *Zlatna jabuka i devet paunica*, *Pismo igumanu Spiridonu* Svetog Save, roman *Hajduk Stanko* Janka Veselinovića, koji je prebačen iz šestog razreda, odlomci iz drame *Vlast* Branislava Nušića, *Boj na Kosovu* Ljubomira Simovića i Egziperijev *Mali princ*.

Na kraju, ostaje pitanje da li će ove izmene motivisati đake da više čitaju. Ako se to desi, znaćemo da je jedini problem bio u neinventivnim i neprivlačnim nastavnim programima. Međutim, teško da je to jedini razlog što deca odbijaju da čitaju, a čak i da jeste, na šta bi ličio spisak obavezne lektire izrađen u potpunosti po ukusu đaka? Nadležni za ovo pitanje niti smeju niti imaju nameru da podilaze učenicima. Ali, teško da uzrok tome što osnovci masovno odbijaju da čitaju lektiru leži samo u izboru knjiga. Dokle god na Guglu mogu da nađu interpretaciju dela, ili da za svega 500 dinara naruče analizu od nekoga čiji su broj našli u oglasima, ništa se neće promeniti. A u srednjim školama, pokazuju istraživanja, situacija je još gora nego u osnovnim. Istraživanje “Šta čitaju srednjoškolci”, koje je sa grupom saradnika uradio dr Veljko Brborić, pokazuje da je samo troje ispitanih od 407 gimnazijalaca pročitalo sve knjige koje se nalaze na spisku obavezne lektire. Još su porazniji podaci koji govore da 14 učenika prvog razreda gimnazije nikada nisu pročitali nijednu knjigu, a njih 59 uspeo je da u toku školske godine pročita – samo jednu. ×

Pepeljuga na “liturđiji”

Postoji izreka “reci mi šta čitaš pa ću ti reći ko si”. Ma koliko da je ovo pojednostavljeno, može da služi kao dobra opomena kada je u pitanju odabir tekstova za one na kojima “svet ostaje”

PRIHVAĆENO UVERENJE JE da je zadatak škole kako pružanje znanja tako i vaspitavanje dece. U tom smislu neki predmeti imaju posebnu ulogu. Za razliku od matematičkih formula, programi za maternji jezik i književnost ne mogu izbeći socijalne i kulturne specifičnosti. Kod takvih predmeta treba pronaći pravu meru lokalnog i stranog, kao i dela koja osnovcima nisu dosadna, a kvalitetna su. Kada deca tek počinju formalno obrazovanje, pomenuto još više dolazi do izražaja.

Zakon o obrazovanju omogućava izdavačima i autorima čitanki da određeni broj tekstova, pesama izaberu sami, dok je drugi deo propisan i obavezan za sve. Nastavnici biraju udžbenike koji njima najviše odgovaraju, tako da deca u različitim školama uče iz različitih knjiga. Nekada se nastavnici odlučuju za čitanke zbog sadržaja i(li) ilustracija, a ponekad i procenjujući materijalno stanje roditelja.

Sadržaji bukvara, koji služe za učenje slova, ne bi trebalo da se međusobno razlikuju. Međutim, iako su rečenice jednostavne i tu ponekad ima odstupanja. Na primer, u Kletovom izdanju već na jedanaestoj strani, na ilustraciji su dve nasmejane devojčice koje sede u klupi, u prirodi, i jedna kaže: “Ako nas u timu ima više, brže ćemo učiti”, dok joj drugarica odgovara: “Hajde da i mame i tate uključimo u naš pobednički tim!”

Tekst koji “dočekuje” drugake u lepo ilustriranoj čitanci Zavoda za udžbenike i

nastavna sredstva je deo Deklaracije Ujedinjenih nacija o pravima deteta. To prati zanimljiva ilustracija na kojoj su mali bosonogi crnac sa poderanom bluzom u bojama rege pokreta, dečak Japanac – karatista, dečak u američkoj “narodnoj nošnji” – farmerkama i kaubojskim cipelama i smeđa devojčica kojoj se ne može odmah pogoditi odakle je.

Obavezno, u čitankama za drugi razred svih izdavača nalaze se pesme D. Radovića, M. Alečkovića, D. Lukića, B. Čopića, Lj. Ršumovića, B. Crnčevića, S. Raičkovića, J. J. Zmaja, narodne pesme. Zatim su tu Grimove bajke, basne, priče o Svetom Savi. Način na koji se tekstovi interpretiraju je malo drugačiji, zavisno od izdavača.

Nakon jedne Radovićeve pesme, u Zavodovoj čitanci osmogodišnjacima se postavlja pitanje: “Kada biljka procveta, ona čuje neki unutrašnji glas: već sam lepa... Šta tebi govori tvoje srce?”

Stalno se kao glavne vrline ističu sloga i drugarstvo, a ono se, kako piše u izdanju Nove škole, “uči svuda i svakog časa se ocenjuje”. Mane koje se često spominju u delima jesu lakomost i lenjost. Takođe, insistira se na humoru pa se neretko postavlja pitanje koliko je drugacima neka priča ili pesma smešna i šta im je najsmušnije, ili se od njih traži da se sete nečeg tako duhovitog u svom okruženju.

Zanimljivo je da se priča *Mačak otišao u hajduke* Branka Čopića nalazi u čitanci za

drugi razred, koju je izdao Zavod za udžbenike, kao i za treći razred, ali u izdanju Nove škole.

Kada su u pitanju čitanke za treći razred, već je bilo sporenja jer su pojedini stručnjaci smatrali da neke od obaveznih priča i pesama nisu primerene tako mladom uzrastu. Izdavači, kao što je već rečeno, moraju da ubace u svoje knjige dela predviđena planom i programom da bi dobili dozvolu od Ministarstva prosvete.

Kao primer se navode *Sebični džin* Oskara Vajlda i *Staklareva ljubav* Grozdane Olujić.

Jedna od ključnih rečenica u priči *Staklareva ljubav* jeste da je “ljubav krhkija od stakla”, a glavni junak gubi osobu koju voli, devojčicu od stakla, zato što je jedne noći bio grub pa se ona pretvorila u “gomilicu staklenog praha”. U starosti, videvši najmlađeg sina koji odlazi u staklaru, shvata da “priča ne prestaje da se ponavlja”.

Pitanje je da li devetogodišnjaci imaju dovoljno zrelosti da ovu priču shvate na pravi način.

Sebičnog džina Oskara Vajlda deca u Sloveniji čitaju u sedmom razredu. Džin biva nagrađen rajem, blagosloven, zbog svog pokajanja i plemenitosti, a očigledno je da sama priča zahteva religijsko predznanje.

U četvrtom razredu su već na redu narodne epske pesme, a čak je i *Pepeljuga* data kao narodna priča (Nova knjiga), u kojoj maćeha i njene ćerke idu na “liturđiju” umesto na bal, ne dajući najmlađoj da ide s njima, a crkva je ujedno i mesto susreta Pepeljuge i princa.

U tekstovima za jedanaestogodišnjake govori se o ljubavi, odrastanju i sazrevanju, mašti i stvarnosti, tradiciji. Tu su priče Svetlane Velmar-Janković iz *Knjige za Marka*, a u nekim čitankama i odlomci iz čuvenih knjiga kao što je *Mali princ* ili *Beskrajna priča*.

Postoji izreka “reci mi šta čitaš pa ću ti reći ko si”. Ma koliko da je ovo pojednostavljeno, može da služi kao dobra opomena kada je u pitanju odabir tekstova za one na kojima “svet ostaje”. S druge strane, na nastavnicima srpskog jezika je da detetu ne nameću “jedinu pravu” interpretaciju, i da dopuste da dete “čita” na svoj način, koji često odudara od shvatanja odraslih.

A priznavanje detetu da samostalno zaključuje iz štiva, koje ipak mora biti u relaciji sa njegovim životnim iskustvom, valjda je pravo koje mu se ne sme osporiti.

J. JORGAČEVIĆ

PRIJAVE ZA SAVET

KONFERENCIJA UNIVERZITETA SRBIJE (KONUS) objavila je javni poziv za prijavljivanje kandidata za članove Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje, navodi se na sajtu Univerziteta u Beogradu. Na osnovu Zakona o visokom obrazovanju Skupština Srbije će izabrati 10 od ukupno 16 članova Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje, na predlog KONUS-a.

Rok za prijavljivanje kandidata je 20 dana od objavljivanja javnog poziva.

KONKURS ZA STIPENDIJE

SEKRETARIJAT ZA OBRAZOVANJE grada Beograda raspisao je konkurs za dodelu 310 stipendija talentovanim srednjoškolicima i studentima u 2010. godini. Srednjoškolicima će biti dodeljeno 150 stipendija, a studentima 160. Za ove namene iz gradskog budžeta biće izdvojeno 66 miliona dinara. Studenti će mesečno dobijati po 17.000, a srednjoškolicima po 15.000 dinara. Na konkursu mogu učestvovati redovni učenici druge, treće ili četvrte godine, čiji je prosek ocena najmanje 4,75 i koji imaju prebivalište na području Beograda najmanje tri godine od raspisivanja konkursa. Osvojene nagrade sa međunarodnih i domaćih takmičenja i olimpijada nisu uslov, ali su od značaja za dobijanje stipendija jer ih komisija posebno boduje. Na konkursu mogu učestvovati studenti koji se školuju na budžetu, koji su upisali najmanje drugu godinu na

nekoj od visokoškolskih ustanova čiji je osnivač Republika a sedište u Beogradu, koji imaju prebivalište u Beogradu najmanje tri godine od dana raspisivanja konkursa, kojima je prosečna ocena najmanje 9,2, koji nisu gubili nijednu godinu, kao i da su položili sve ispite iz prethodnih godina. Sa željom da podrži najbolje među najboljima, grad je još 2004. godine počeo da realizuje Program podrške talentovanim srednjoškolicima i studentima. Te godine gradske stipendije, u iznosu od po 10.000 mesečno, dobijali su 43 srednjoškolicima i 101 student. Sledeće godine stipendije u iznosu od po 11.000 mesečno dobijalo je 86 srednjoškolicima i 167 studenata. U 2006. godini po 13.500 dinara svakog meseca dobijalo je 90 srednjoškolicima i 192 studenta. U 2007. godini gradske stipendije, po 15.000 dinara, primalo je 100 srednjoškolicima, 110 studenata prirodnih i tehničkih nauka i 90 studenata društvenih i umetničkih fakulteta i viših škola, a 2008. stipendije je dobijalo 356 srednjoškolicima i studenata. Prošle godine stipendije je primalo 310 talentovanih srednjoškolicima i studenata. Ove godine gradske stipendije, u

iznosu od po 17.000 dinara mesečno, dobijaju i 140 studenata sa invaliditetom koji ispunjavaju određene uslove. Za razliku od prethodne dve, ove godine đaci privatnih srednjih škola neće dobiti gradske stipendije.

BAZA ČASOVA

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA obrazovanje omogućio je nastavnicima i profesorima svih osnovnih i srednjih škola u Vojvodini da prezentacije svojih predavanja dostavljaju Sekretarijatu i na taj način doprinesu poboljšanju kvaliteta nastave i razmeni iskustava sa kolegama. Do sada, jedinstvenoj bazi pristupila su 163 nastavnika iz 23 mesta u pokrajini. Zahvaljujući njima, baza sada sadrži 107 prezentacija očiglednih nastavnih sredstava i 54 prezentacije nastavnih jedinica. Pokrajinski sekretar za obrazovanje Zoltan Jegeš rekao je, na prezentaciji baze, da se i ovog puta potvrdilo da su u svom radu najinventivniji profesori koji predaju u seoskim školama. Prezentacije časova mogu se naći u bazi na srpskom i na jezicima nacionalnih manjina. x

IZABRANI KOKA-KOLA TALENTI

Na svečanoj ceremoniji u hotelu Hyatt Regency, kompanija Coca-Cola Hellenic Srbija izabrala je sedam najboljih studenata koji su pobedili na ovogodišnjem, četvrtom po redu, konkursu "Coca-Cola talenti". Izabrani studenti su: Aleksandar Nikolić, FON Beograd, Ana Dragutinović, Ekonomski fakultet Beograd, Ivan Todorović, FON Beograd, Milena Popin, Ekonomski fakultet Novi Sad, Nikola Cvetković, Elektronski fakultet Niš, Sonja Dragović, Fakultet za pravne i poslovne studije Beograd, Vojin Katić, Elektronski fakultet i Računarski fakultet Beograd. x

VREME

Copyright © 1997–2005 Vreme

PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec

obrada: Marjana Hrašovec